

28.9.2007

Dnro 3605/4/06

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

TUOMIOISTUIMEN PÄÄKÄSITTELYN ÄÄNITETTÄ KOSKEVAN ASIAKIRJAPYYNNÖN KÄSITTELYAIKA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 31.10.2006 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan sähköpostissa, jota hän täsmensi 6.11.2006 sähköpostilla, korkeimman hallinto-oikeuden menettelyä hänen pyytämänsä tallenteen toimittamisessa. Kantelijan mielestä tallenteiden toimittamispyyntöjen käsittely oli hidasta.

---

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Korkein hallinto-oikeus järjesti 6.10.2006 suullisen käsittelyn autoveroa koskevassa asiassa.

Asiakirja-aineiston mukaan todistajana istunnossa kuultu kantelija soitti 6.10.2006 korkeimman hallinto-oikeuden asiakaspalveluun ja tilasi itselleen kaiken suullisessa käsittelyssä mukana olleen kirjallisen materiaalin sekä kopion istunnon aikana nauhoitetusta materiaalista cd-muodossa. Kantelija kävi samana päivänä henkilökohtaisesti korkeimmassa hallinto-oikeudessa muun muassa jättämässä lisäyksen. Hän peruutti asiakirjapyyntönsä 7.11.2006 puhelimitse ilmoittaen, että hän saa aineiston muuta kautta.

Korkein hallinto-oikeus antoi autoveroa koskevassa pääasiassa ratkaisun 12.12.2006 (KHO 2006:95).

3.2 Oikeusohjeet

Perustuslain (731/1999) 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Hallintolainkäyttölain (586/1996) 45 §:n mukaan suullisessa käsittelyssä pidetään pöytäkirjaa, johon merkitään käsittelyyn osallistuneet henkilöt, asia ja muut sellaiset tiedot sekä käsittelyssä esitetyt vaatimukset, tehdyt päätökset ja selostus muusta käsittelyn kulusta.

Hallintolainkäyttölain 46 §:n 1 momentin mukaan todistajan, asiantuntijan ja totuusvakuutuksen nojalla kuultavan asianosaisen kuuleminen on äänitettävä.

Hallintolainkäyttölain 47 §:n 1 momentin mukaan äänitetty lausuma on saatettava kirjalliseen muotoon, jos valitusviranomainen tai, jos sen päätökseen on haettu muutosta, muutoksenhakuviranomainen katsoo sen tarpeelliseksi. Äänitteestä voidaan valmistaa jäljennös tai se voidaan saattaa kirjalliseen muotoon myös, jos asianosainen tai joku muu sitä pyytää.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999; jäljempänä julkisuuslaki) 5 §:n 1 momentin mukaan *asiakirjalla* tarkoitetaan tässä laissa kirjallisen ja kuvallisen esityksen lisäksi sellaista käyttönsä vuoksi yhteen kuuluviksi tarkoitetuista merkeistä muodostuvaa tiettyä kohdetta tai asiaa koskevaa viestiä, joka on saatavissa selville vain automaattisen tietojenkäsittelyn tai äänen- ja kuvantoistolaitteiden taikka muiden apuvälineiden avulla.

Julkisuuslain 5 §:n 2 momentin mukaan *viranomaisen asiakirjalla* tarkoitetaan viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa.

Julkisuuslain 6 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan viranomaisen laatima pöytäkirja tulee julkiseksi, kun se tarkastuksen jälkeen on allekirjoitettu tai sitä vastaavalla tavalla varmennettu, jollei sitä ole laadittu asian valmistelemiseksi tai viranomaisen sisäistä työskentelyä varten.

Julkisuuslain 6 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan päätös, lausunto, toimituskirja ja viranomaisen sopimusosapuolena tekemä ratkaisu sekä niiden käsittelyä varten viranomaisessa laaditut muistiot, pöytäkirjat ja muut kuin 1–3 tai 5–7 kohdassa tarkoitetut asiakirjat tulevat julkisiksi, kun päätös, lausunto, toimituskirja tai sopimus on allekirjoitettu tai sitä vastaavalla tavalla varmennettu.

Julkisuuslain 6 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan muu kuin 1–3 sekä 5–8 kohdassa tarkoitettu viranomaisen laatima asiakirja tulee julkiseksi, kun asia, jota se koskee, on siinä viranomaisessa käsitelty loppuun.

Julkisuuslain 7 §:n 1 momentin mukaan viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa toimitettu asiakirja tulee julkiseksi, kun viranomainen on sen saanut, jollei asiakirjan julkisuudesta taikka salassapidosta tai muusta tietojen saantia koskevasta rajoituksesta tässä tai muussa laissa säädetä. Säännöksen 3 momentin mukaan asiakirja, jonka sisältö on saatavissa selville vain apuvälinein, tulee julkiseksi, jollei salassapitosäännöksistä tai muista tietojen saantia koskevista rajoituksista muuta johdu, aikaisintaan silloin, kun se on viranomaisen tai tämän lukuun

toimivan käytettävissä.

Julkisuuslain 9 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen. Säännöksen 2 momentin mukaan tiedon antaminen asiakirjasta, joka 6 ja 7 §:n mukaan ei ole vielä julkinen, on viranomaisen harkinnassa. Harkinnassa on otettava huomioon, mitä 17 §:ssä säädetään.

Julkisuuslain 10 §:n mukaan salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tai sen sisällöstä saa antaa tiedon vain, jos niin erikseen tässä laissa säädetään. Kun vain osa asiakirjasta on salassa pidettävä, tieto on annettava asiakirjan julkisesta osasta, jos se on mahdollista niin, ettei salassa pidettävä osa tule tietoon.

Julkisuuslain 14 §:ssä säädetään pyydetyin asiakirjan antamisesta päättämisestä. Säännöksen 4 momentin mukaan pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin *viimeistään kahden viikon kuluessa* siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava *viimeistään kuukauden kuluessa* siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Julkisuuslain 16 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirjan sisällöstä annetaan tieto suullisesti taikka antamalla asiakirja viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi tai antamalla siitä kopio tai tuloste. Tieto asiakirjan julkisesta sisällöstä on annettava pyydetyllä tavalla, jollei pyynnön noudattaminen asiakirjojen suuren määrän tai asiakirjan kopiointin vaikeuden tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi aiheuta kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle.

Julkisuuslain 17 §:n 1 momentin mukaan viranomainen on tämän lain mukaisia päätöksiä tehdessään ja muutoinkin tehtäviään hoitaessaan velvollinen huolehtimaan siitä, että tietojen saamista viranomaisen toiminnasta ei lain 1 ja 3 § huomioon ottaen rajoiteta ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta eikä enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista ja että tiedon pyytäjää kohdellaan tasapuolisesti.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain (74B/1918, samoin 1.1.2007 voimaan tullessa laissa 1265/2006) 16c §:n mukaan asioissa, joissa on säädetty vaitiolovelvollisuus, on suullinen käsittely sekä asianosaisen, todistajan ja asiantuntijan kuuleminen toimitettava suljetuin ovin. Muissakin asioissa korkein hallinto-oikeus voi päättää, että suullinen käsittely sekä asianosaisen, todistajan ja asiantuntijan kuuleminen toimitetaan suljetuin ovin, jos julkisesta käsittelystä saattaa koitua asianosaiselle erityistä haittaa.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 16c §:n 2 momentin mukaan suullisessa käsittelyssä sekä asianosaisten, todistajan ja asiantuntijan kuulemisessa on muutoin noudatettava oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain (945/84) säännöksiä.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 9 §:n 2 momentin mukaan, jos suullinen käsittely on 4 tai 5 §:n nojalla ollut kokonaan tai osaksi suljettu tai jos siinä on esitetty salassa pidettävä asiakirja tai esine taikka ilmaistu tieto, josta on säädetty salassapitovelvollisuus, tuomioistuin voi päättää, että oikeudenkäyntiaineisto sovellettuja lainkohtia ja tuomiolauselmaa lukuun ottamatta on pidettävä tarpeellisin osin salassa määräjän, kuitenkin enintään 40 vuotta päätöksen antamisesta. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 26, 27, 29, 30 ja 31 kohdassa tai niitä vastaavat muussa laissa salassa pidettäväksi säädetty tuomioistuimelle annetut asiakirjat, samoin kuin momentin 24, 25 ja 32 kohdassa tai niitä vastaavat muussa laissa salassa pidettäväksi säädetty tuomioistuimelle annetut asiakirjat, jotka koskevat muun muassa asianosaista tai sivullista riita-asiassa tai hallintolainkäyttöasiassa taikka jotka sisältävät tietoja henkilön terveydentilasta, on pidettävä salassa ilman tuomioistuimen päätöstäkin, jollei tuomioistuin asiaan liittyvän painavan yleisen edun vuoksi toisin päättä.

3.3

Selvitysten sisältö

3.3.1

Kansliapäällikkö

Korkeimman hallinto-oikeuden kansliapäälliköltä pyydettiin oikeusasiamiehen kansliasta tietoja kantelun tutkimiseksi 10.11.2006. Kansliapäällikkö toimitti selvityksensä 23.11.2006.

Kansliapäällikön selvityksen mukaan asian käsittely aloitettiin 6.10.2006 klo 10 ja se päätettiin klo 20. Istunto äänitettiin lukuun ottamatta asianosaisten loppupuheenvuoroja. Tullihallituksen nimeämänä todistajana kuultua kantelijaa kuultiin todistajista viimeisenä. Kansliapäällikön mukaan kantelija pyysi istunnon jälkeisenä päivänä äänitystä omasta todistajanlausunnostaan.

Selvityksen mukaan istunnon nauhoitus käsitti hyvin laajan aineiston. Erittäin kiireellisen asian ratkaisemiseksi ja mahdollisen ennakkoratkaisun saamiseksi äänitystä ryhdyttiin purkamaan välittömästi. Tekstinkäsittely vei kuitenkin kolme viikkoa.

Kansliapäällikkö totesi, että kun äänite oli purettu, korkeimmassa hallinto-oikeudessa valmistettiin välittömästi tallennekopiot asiakirjoja pyytäneille. Tallenteet luovutettiin niitä pyytäneille 7.11.2006. Kantelija oli peruuttanut tallenteen toimittamispyyntönsä 6.11.2006, mistä syytä tallennetta ei luovutettu hänelle. Tallenne on edelleen korkeimmassa hallinto-oikeudessa kantelijan saatavilla.

Kansliapäällikön näkemyksen mukaan kopion toimittamisessa ei ole viivytelty, vaan asiassa on toimittu niin nopeasti kuin mahdollista. Selvityksen mukaan korkein hallinto-oikeus ei ole voinut toimittaa kopiota todistajana prosessissa olleelle kantelijalle ennen kuin korkeimmassa hallinto-oikeudessa on voitu tutustua sen sisältöön, koska sisällön täydellisyys ym. seikat on tullut varmistaa. Tämä ei ole ollut ennen äänityksen purkamista mahdollista, koska istuntoon osallistuneilla ei muista työtehtävistä johtuen ole aikaa kuunnella äänitteitä koko pitkää istuntoa, vaan tarkistus on tehty tekstinkäsittelijöiden purkamasta tekstistä.

3.3.2

Korkeimman hallinto-oikeuden lausunto

Korkeimman hallinto-oikeuden presidentti viittasi lausunnossaan hallintolainkäyttölain 46 §:n 1 momenttiin ja 47 §:n 1 momenttiin ja totesi, että äänite on osa oikeudenkäyntiaineistoa. Lainkäyttöviranomaisella on 47 §:n 1 momentin nojalla oikeus saattaa äänite kirjalliseen muotoon omaa päätösharkintaansa varten. Tämä voi olla tarpeen esimerkiksi silloin, kun tuomarien neuvottelu ei tapahdu heti suullisen käsittelyn jälkeen. Käsillä olevaa asiaa on 6.10.2006 pidetyn suullisen käsittelyn jälkeen käsitelty istunnossa 21.11.2006 ja päätös on annettu 12.12.2006.

Presidentti totesi, että oikeudenkäyntiaineiston julkisuus ja tiedon antaminen asiakirjasta määräytyy oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännösten perusteella. Hän viittasi julkisuuslain 14 §:n 4 momentin ja 16 §:n 1 momentin säännöksiin.

Lausunnon mukaan korkeimman hallinto-oikeuden II jaosto on katsonut tarpeelliseksi saattaa suullisessa käsittelyssä 6.10.2006 laaditun äänitteen kirjalliseen muotoon. Suullisessa käsittelyssä, joka pöytäkirjan merkintöjen mukaan alkoi klo 10 ja päättyi klo 20, käsiteltiin valitukseen sisältyviä autoveroa koskevia kysymyksiä, kuultiin asianosaisten nimeämiä todistajia ja vastaanotettiin muuta todistelua. Korkeimman hallinto-oikeuden presidentti oheisti lausuntoonsa suullisen käsittelyn kirjalliseen muotoon saatetun asiakirjan (jossa on todistajien toimittamien PowerPoint- ja kalvoesitysten lisäksi 168 äänitteeltä purettua sivua) ja totesi, että aineisto on ollut laaja. Äänitteen purkaminen on vienyt noin kolme viikkoa.

Presidentti totesi, että vaikka tietoa suullisesta käsittelystä on pyydetty cd-rom muodossa, tuomioistuimen on voitava varmistua nauhoituksen oikeellisuudesta ennen tiedon antamista. Suullisen käsittelyn laajan materiaalin vuoksi tämä on ollut helpointa tehdä kirjallisessa muodossa eikä pelkästään kuuntelemalla nauhoitusta. Kantelija on pyytänyt saada paitsi oman todistajanlausuntonsa, myös kaiken muun julkisen materiaalin suullisesta käsittelystä. Muille äänitteitä pyytäneille cd-rom levyke on lähetetty 7.11.2006. Lausunnon mukaan tietopyyntö on käsitelty julkisuuslain 14 §:n 4 momentissa säädetyssä neljän viikon ajassa, ja tiedot on annettu pyydettyssä muodossa.

Yleisesti korkeimman hallinto-oikeuden presidentti totesi, että äänitteessä on kysymys tietyn tilaisuuden tallennuksesta ja että äänitteen tarkoitus on auttaa

aineiston kokoamista asian käsittelyä varten. Hän kiinnitti huomiota siihen, että kantelijaa on kuultu asiassa toisen asianosaisen nimeämänä todistajana, eikä hänen etunsa tai oikeutensa ole asiassa voinut vaarantua.

3.4

Kannanotto

3.4.1

Tapahtumatietojen täsmennys

Asian tapahtumafaktoissa on epäselvyyttä siltä osin, onko kantelija esittänyt asiakirjapyyntönsä 6.10.2006 vai vasta seuraavana päivänä. Asiakirjapyyntönsä esittämispäiväksi on kirjattu 6.10.2006 jutun diaarilehteen ja hallintoasian kuvaukseen. Toisaalta kansliapäällikkö mainitsee selvityksessään, että pyyntö olisi esitetty istunnon jälkeisenä päivänä. Ottaen huomioon, että 6.10.2006 on ollut perjantai, ja että asiakirjajulkisuusasian vireilletulopäiväksi on merkitty 6.10.2006, lähdän siitä, että asiakirjapyyntö on esitetty tuolloin. Käsitykseni mukaan tällä seikalla ei kuitenkaan ole asian arvostelussa ratkaisevaa merkitystä.

Edelleen kansliapäällikön selvityksen mukaan kantelija olisi pyytänyt äänitystä omasta todistajanlausunnostaan. Kuitenkin asian diaarilehden ja hallintoasian mukaan kyse on ollut koko suullisen käsittelyn materiaalista. Seikka ilmenee myös presidentin lausunnosta. Katson riittävästi selvitetyn, että kantelija on pyytänyt äänitettä cd-rom muodossa koko suullisesta käsittelystä.

Kantelija on siis pyytänyt 6.10.2006 korkeimmasta hallinto-oikeudesta äänitystä koko suullisesta todistelusta cd-levylle talletettuna. Myös eräs toimittaja oli esittänyt pyynnön koko istuntokäsittelyn äänityksestä. Lisäksi jutun valittajan puolesta oli ilmoitettu, että asiakirjapyyntönsä esittäneille toimitettava aineisto lähetettäisiin myös valittajan oikeudenkäyntiavustajalle. Äänite on purettu korkeimmassa hallinto-oikeudessa asiakirjamuotoon, jossa muodossa se on tarkastettu. Istunnosta tehdystä tallennuksesta on tehty sitä pyytäneille tallennekopiot äänitteen purkamisen jälkeen. Tallennekopiot on luovutettu niitä pyytäneille välittömästi äänitteen purkamisen ja tarkistamisen jälkeen siten, että vastaanottajat saivat ne 7.11.2006. Kantelijalle tehtyä tallennekopiota ei ole luovutettu, sillä hän oli peruuttanut toimittamispyynnön 6.11.2006.

3.4.2

Julkisuuslain määräajan noudattaminen

Pidän selvänä, että kantelijan pyytämä aineisto olisi toimitettu hänelle 7.11.2006 samalla kertaa muidenkin asiakirjapyyntönsä toteuttamisen yhteydessä, ellei hän olisi päivää aikaisemmin peruuttanut pyyntönsä. Asiassa on kuitenkin kyse siitä, olisiko korkeimman hallinto-oikeuden tullut toimittaa aineisto jo aikaisemmin eli julkisuuslain mukaisessa kahden viikon määräajassa.

Julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukainen kahden viikon määräaika voidaan ylittää sillä edellytyksellä, että a) pyydettyjä julkisia asiakirjoja on paljon, b) niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai c) jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa

sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän. Muissa tapauksissa asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa pyynnön vastaanottamisesta.

Asiakirjan toimittamistavasta säättävän julkisuuslain 16 §:n 1 momenttia koskevan säännöksen perusteluissa (HE 30/1998 vp, s. 73) on todettu muun muassa, että pyydetyistä toimittamistavasta poikkeamiseen oikeuttavan haitan tulee olla todellista ja olennaista. Säännöksessä tarkoitettua kohtuuttomasta haitasta on hallituksen esityksen mukaan kysymys esimerkiksi silloin, kun pyynnön täyttäminen olisi niin työlästä, että viranomaisen ei voisi täyttää pyyntöä sen käytettävistä resursseista merkittävän osan joutumatta sidotuksi pyyntöön vastaamiseen. Pääsääntö on, että tiedot annetaan pyytäjän haluamalla tavalla.

Nähdäkseni (a) on selvää, että digitaalisessa muodossa olevan äänitteen kopioiminen cd-levylle ei aiheuta julkisuuslain 14 §:n 4 momentissa tarkoitettua asiakirjojen suureen määrään perustuvaa syytä käsittelyajan pidentämiselle.

Myöskään julkisuuskysymykset (b) eivät nähdäkseni ole relevantteja käsillä olevassa asiassa. Asian suullinen käsittely on ollut julkinen, eikä korkein hallinto-oikeus ole määrännyt asian oikeudenkäyntiaineiston salassapidosta. Näin ollen asiassa ei ole voinut olla tarvetta varmistua suullisen todistelun sisällöstä salassapitoperusteiden kannalta. Suullisesti käsitellyt asiat ovat tulleet julkisiksi julkisen oikeudenkäynnin myötä. Tästä syystä suullisen todistelun sisällöstä ei ole ollut mahdollista eikä tarpeen enää esimerkiksi erotella pois sellaisia osia, joihin voisi sisältyä suoraan lain mukaan salassa pidettävää tietoa.

Tarkasteltavaksi jää näin ollen kysymys siitä (c), onko jokin muu seikka aiheuttanut sen, että asian käsittely ja ratkaisu on vaatinut erityistoimenpiteitä. Tässä suhteessa pääasiakysymyksen ratkaiseminen on käsitykseni mukaan pidettävä erillään kysymyksestä asiakirjapyynnön ratkaisemisesta ja toteuttamisesta.

Julkisuuslakia koskevasta hallituksen esityksestä ja sen johdosta annetusta hallintovaliokunnan mietinnöstä ilmenee, että asiakirjojen suureen määrään ja salassa pidettävien osien selvittämiseen rinnastettavana muuna syynä, joka oikeuttaa kuukauden määräajan noudattamiseen, voidaan pitää esimerkiksi tilannetta, jossa viranomaisen ratkaisuun voi vaikuttaa toisen viranomaisen tai kansainvälisen toimielimen kannanotto (HE 30/1998 vp, s. 72 ja HaVM 31/1998 vp).

Oikeuskirjallisuudessa puolestaan on katsottu, että esimerkiksi vaikeasti korjattava tiedonkäsittelylaitteen vika tai tulkinnallisesti erittäin vaikea tilanne voi aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän (Mäenpää: Julkisuusperiaate 2000, s. 250).

Minulla ei ole huomauttamista siitä, että suullisen käsittelyn äänite on saatettu kirjalliseen muotoon ratkaisukokoonpanon oman tuomioharkinnan johdosta. Litterointi on vaatinut kolme viikkoa. Ottaen huomioon aineiston runsaus, en pidä

tähän litterointiin kulunutta kolmen viikon aikaa sinänsä liian pitkänä.

Korkeimman hallinto-oikeuden sisäisen käsittelyn edellyttämän litteroinnin tekeminen ei käsitykseni mukaan kuitenkaan ole edellytyksenä digitaalisessa muodossa toivotun istuntonauhoitusta koskevan pyynnön käsittelylle. Nähdäkseni litteroinnilla, kun tietoja oli pyydetty nimenomaan digitaalisessa muodossa cd-rom levyllä, ei ylipäätään ole tässä tapauksessa relevanssia asiakirjan yleisöjulkisuuden toteuttamiselle.

Kansliapäällikön selvityksen mukaan korkeimman hallinto-oikeuden tuli ensin varmistaa kopion sisällön täydellisyys ym. seikat. Myös presidentin lausunnon mukaan tuomioistuimen on voitava varmistua nauhoituksen oikeellisuudesta ennen tiedon antamista, vaikka tietoa suullisesta käsittelystä on pyydetty cd-rom muodossa. Saamassani selvityksessä ja lausunnossa ei ole lähemmin yksilöity, mitä seikkoja oli tarpeen tarkistaa, ja miksi.

Se, että julkinen äänitekopio olisi ennen sen luovuttamista tarkistettava, ei nähdäkseni saa suoraa tukea laista. Käsitykseni mukaan tuomioistuimen istunnosta tehty äänitystallenne on sellaisenaan, mahdollisine virheineenkin, julkisuuslain 5 §:n mukainen viranomaisen asiakirja, josta kenellä tahansa on oikeus saada jäljennös, paitsi jos asiakirja jollakin laissa säädetyllä perusteella on salassa pidettävä tai jos se ei ole vielä julkinen.

Minun on vaikea nähdä, mitä perusteita sisällön oikeellisuuden tarkistamiselle olisi asiakirjapyynnön toteuttamisessa siinäkin tapauksessa, että tarkistaminen paljastaisi äänitysvirheen. Tapahtunut virhe voidaan jälkikäteen vain todeta, mutta sen korjaaminen ei ole enää mahdollista. Julkisuusperiaatteen viivytyksettömän toteuttamisen esteenä ei mielestäni voida pitää sitä intressiä, että viranomaisen erikseen toteaa mahdollisen äänitysvirheen tapahtumisen tallennekopion toimittaessaan. Lopputuloksena on joka tapauksessa se, että äänitekopio, virheetön tai virheellinen, on annettava sellaisenaan sitä pyytäneelle.

Se, että tuomioistuin päätösharkintaansa, pöytäkirjaa tai muuta sellaista tarvetta varten haluaa tarkistaa äänitteen oikeellisuuden ja saattaa sen kirjalliseen muotoon, on siis käsitykseni mukaan eri asia kuin julkisuuslain mukaisen tietopyynnön toteuttaminen.

Nähdäkseni korkein hallinto-oikeus ei ole tuonut esille sellaisia julkisuuslain 14 §:n 4 momentissa edellytetyjä seikkoja, jotka olisivat oikeuttaneet asiakirjapyynnön käsittelyyn ja tietojen antamiseen käytetyn 14 vuorokauden ylittäneen ajan. Tämän käsitykseni osalta viittaa kuitenkin seuraavassa (3.4.3) äänitteen julkiseksi tulemisen ajankohdasta esitettävään.

3.4.3

Tuomioistuimen istunnon äänitteen julkiseksi tulemisen ajankohta

Korkeimman hallinto-oikeuden selvityksessä ja lausunnossa ei ole käsitelty kysymystä äänitteen julkiseksi tulemisen ajankohdasta. Asiakirjan julkiseksi tulemisesta säädetään julkisuuslain 6 ja 7 §:ssä. Mainitut säännökset eivät nimenomaisesti käsittele tuomioistuimen äänitteitä. Käsitykseni mukaan on

tulkinnanvaraista, määrittäykö äänitteiden julkiseksi tulemisen ajankohta julkisuuslain 6 §:n vai 7 §:n perusteella. Tämä säännöstulkinta on kuitenkin asian arvioinnin kannalta tärkeä. *Viranomaisen laatiman* (6 §) asiakirjan julkiseksi tulemisen ajankohta poikkeaa nimittäin merkittävästi *viranomaiselle toimitetun* (7 §) asiakirjan julkiseksi tulemisesta.

Sikäli kuin pääkäsittelyn äänitteen katsotaan olevan viranomaisen laatima asiakirja, tulisi se julkisuuslain 6 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan julkiseksi siinä vaiheessa, kun tuomioistuin on allekirjoittanut tai muuten varmentanut päätöksen tai toimituskirjan. Vaihtoehtoisesti mahdollisesti sovellettavissa oleva julkisuuslain 6 §:n 1 momentin 9 kohta johtaisi siihen, että äänite tulisi julkiseksi silloin, kun asia on käsitelty loppuun. Kummassakaan tulkintavaihtoehdossa istunnon äänite ei tulisi julkiseksi ennen pääasiasratkaisun antamista (ellei 9-kohdan mukaisena asian loppuun käsittelemisenä pidettäisi esimerkiksi todistajankertomuksen päättymistä).

Jos tuomioistuimen istuntoäänitteen sitä vastoin katsotaan olevan viranomaiselle toimitettu asiakirja, tulisi se julkisuuslain 7 §:n mukaan julkiseksi silloin, kun viranomainen on vastaanottanut äänitetyn kertomuksen; toisin sanottuna välittömästi pääkäsittelyn jälkeen (tai oikeastaan jo pääkäsittelyn aikana).

Perustuslain 12 § ja julkisuuslaki rakentuvat periaatteelle julkisuuden lähtökohtaisuudesta. Julkisuusperiaatteesta poikkeamisen mahdollistavan salassapidon tulee aina perustua välttämättömiin syihin ja laissa säädettyyn perusteeseen. Perustuslain 12 §:n 2 momentin sekä julkisuuslain 1, 3 ja 17 §:n valossa katsotaan vakiintuneesti, että salassapitoperusteita on tulkittava lähtökohtaisesti suppeasti. Käsitelmäni mukaan vastaavaa julkisuusperiaatteen toteutumista edistävää tulkintalinjaa on mahdollista soveltaa myös asiakirjan julkiseksi tulemisen ajankohdan määrittelyssä silloin, kun kysymys osoittautuu tulkinnanvaraiseksi. Tällöin oikeudellisesti mahdollisista tulkintavaihtoehdoista valitaan se, joka johtaa aikaisempaan asiakirjan julkiseksi tulemiseen.

Huomioon on joka tapauksessa otettava julkisuuslain 9 §:n 2 momentti, joka mahdollistaa sen, että viranomainen voi harkintansa mukaan antaa tiedon myös sellaisesta asiakirjasta, joka ei ole vielä 6 tai 7 §:n mukaan tullut julkiseksi. Tällaisen julkisuusmyönteisen tulkinnan puolesta puhuvat julkisuuslain 17 §:n 1 momentissa säädetty periaatteet tiedonsaantioikeuksien huomioon ottamisesta päätöksenteossa.

Edellä esitetyillä perusteilla oma käsitykseni on, että tiedon antamista tuomioistuimen äänitteestä ei tulisi viivyttää sillä perusteella, että äänite ei ole vielä julkinen.

3.4.4

Lopputulos

Käsitykseni mukaan pyydetyistä oikeudenkäynnin äänitteistä tiedon antamisessa sovellettava viivytyksettömyys ja sen takarajana olevan määräajan laskeminen jäävät jossain määrin tulkinnanvaraisiksi. Tämän vuoksi katson, ettei korkein hallinto-oikeus ole menetellyt asiassa lainvastaisesti.

Saatan kuitenkin edellä esittämäni käsitykset korkeimmalle hallinto-oikeudelle tiedoksi.